

Otakar Borůvka

Kritérium pravdy [Útržky z posledních rozhovorů]

In: Zdeněk Třešňák (author); Petra Šarmanová (author); Bedřich Půža (author): Otakar Borůvka. (Czech). Brno: Nadace Universitas Masarykiana v Brně, 1996. pp. 162--167.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401297>

Terms of use:

© Masarykova univerzita

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

---

my tak pečlivě udržovali, začaly zarůstat starostmi každého jednotlivce – jinými, odlišnými, více vlastními.

Myslím si ovšem, že tím neutrpěla ani Jednota československých matematiků a fyziků, ani její činnost, jako spíš jednotlivci, kteří výměnu zkušeností, vzájemné diskusní setkávání a osobní kontakty poněkud podceňují.

Já však věřím, že poslání Jednoty zůstane stále především ve sdružování jejích členů – vědeckém i společenském – a v péči o ně.

Kriterium pravdy

Útržky z posledních rozhovorů

„Chtěl bych vzpomínat na skutečnosti, které byly v mém životě podstatné nejen pro mne osobně, ale hlavně pro matematiku i pro budoucí matematickou generaci“, zdůrazňoval na samém začátku svých vyprávění profesor Borůvka.

Ještě několik dnů před smrtí, upoután na nemocniční lůžko, ale duševně zdravý a mimořádně čilý, snad s tušením blížícího se loučení, přemýšlel, co ještě ke svému vyprávění dodat. A jako by celý svůj život chtěl podrobit jakémusi kriteriu pravdy, pokračoval:

„Vždycky jsem se snažil dodržovat pravidlo, že o každém výsledku je třeba pochybovat, dokud se jeho pravdivost nepotvrdí důkazem. Asi bych se neměl tohoto pravidla vzdát ani na sklonku života.

Letos v květnu jsem oslavil své šestadevadesáté narozeniny, což je hodně, ale ne nejvíc, a já nechci, aby moje vzpomínání vyznívalo jako nějaký nekrolog nad léty minulými, nad jedním z životů kterékohoiv z nás. A možná právě proto, že nikdo z nás neví, který den bude jeho dnem posledním, jsem se snažil vědomě a podle svých sil v každém z nich naplno žít a pracovat. Tak jako žili moji učitelé – Matyáš Lerch,

---

Ladislav Seifert a Eduard Čech. Dali mi mnoho, a tak i já cítím povinnost co nejdříve z toho předat mladé nadané generaci. Oni vždycky strnili nadaným a pilným, to bylo jejich a posléze i moje krédo: na koně vás posadím, ale jet musíte sami!

Proto jsem s velkým nadšením uvítal, když v září a říjnu 1992 za mnou přišli moji někdejší žáci a dnešní kolegové a spolupracovníci profesor Neuman, docent Fuchs a docent Půža s nápadem založit nadaci pro rozvoj matematiky, která by nesla mé jméno. Ne, nejsem neskromný, mé jméno v záhlaví není nejdůležitější, ale celý záměr odpovídal mým ideálům. Kolegové měli velmi pečlivě promyšlený záměr – podporovat rozvoj věd, zejména věd matematických a zvláště jejich aplikace. To se mi velice zamlouvalo, a já se o to přimlouval – přísně individuálně, adresně poskytovanými podporami nadaným a perspektivním studentům či kolegům, kteří by mohli pomocí nadace posunout matematické vědy o další krůček vpřed.

Zdalo se mi, že nikoliv pro nadaci, ale pro mne je ctí, když taková nadace, i v budoucnu, kdy už nebudu mezi přáteli, ponese moje jméno, jméno jednoho z řady matematiků, který vědomě, a to znovu zdůrazňuji, této krásné vědě dal přednost před vším v celém svém životě.

Vždycky jsem se snažil jít svou vlastní cestou; po pečlivém studiu už objeveného jsem hledal metody a způsoby, jak jít dál. Vymýšlel jsem si úkoly a matematické problémy – a to není právě lehké – a potom samozřejmě metody, jak nalezené problémy řešit. Jinak nelze objevit něco nového. Chce to ovšem, například, o dovolené procházet se lesem a – přemýšlet o problémech matematiky.

Můj způsob práce vyžaduje velmi málo, protože jdu vlastními cestami a sleduji své myšlenky, ovšem potřebuji se občas podívat na to, jaké místo zaujímá moje práce v současné matematice. Už několikrát jsem zdůraznil, že jsem se vždycky snažil, abych nebyl ve své práci ovlivňován. Co potřebuji, je přehled o matematice, přehled o tom, co se v ní děje. Nikoliv tedy nějaké speciální studium toho, čím se právě zabývám. To si ověřím, až mám svoje výsledky hotové, a pak se je snažím zařadit do toho, co už bylo uděláno.

Dívám-li se dnes kriticky na své vědecké dílo, zdá se mi, že metoda, kterou jsem ve své práci používal, byla velmi správná: studoval jsem problémy z různých matematických oborů, přičemž jsem obvykle vycházel z nezodpovězených otázek blízkých klasické látce. Tím jsem získal přehled o rozsáhlých oborech matematiky a našel jsem souvislosti mezi poznatky ze vzájemně vzdálených matematických oborů.

Před každým vážnějším úkolem pečlivě a svědomitě zkoumám, jak bych jej nejlépe vyplnil, a když najdu řešení, provedu jej, jak nejlépe dovedu podle svého nejlepšího vědomí a svědomí a svých sil. Úspěchy považuji za přirozené důsledky svého jednání a nepřipisuji jim zvláštní důležitost. Neúspěchy pokládám za projevy složitosti života a беру si z nich poučení. Avšak nikdy nelituji svých rozhodnutí, protože jsem v každém okamžiku jednal, jak nejlépe jsem dovedl.“

Profesor Borůvka dovypravoval.

Na počátku posledního červencového týdne 1995, uprostřed práce, rozhovorů a vyprávění profesora Borůvky o devátém desetiletí jeho života, přinesly české a moravské sdělovací prostředky smutnou zprávu:

Zemřel Otakar Borůvka

Akademik profesor RNDr. Otakar Borůvka, DrSc., dr.h.c., nositel desítek vyznamenání našich a zahraničních univerzit a institucí, nestor brněnské matematiky, jeden z nejvýznamnějších českých matematiků všech dob, Čestný občan města Brna, rodák z Uherského Ostrohu, jehož se rovněž stal Čestným občanem jako jeho otec, věnoval brněnské Mäsarykově univerzitě a jejím žákům více než sedmdesát let tvůrčího života. V roce 1934 byl jmenován jejím profesorem a po celou dobu až do svého skonu se aktivně zúčastňoval života především přírodovědecké fakulty. V posledních více než dvaceti letech úzce spolupraco-

---

val s brněnskou pobočkou Matematického ústavu Akademie věd ČR.

Profesor Borůvka zemřel v důsledku dlouhotrvající nemoci 22. července 1995 po dovršení krásného věku 96 let.

A tak už bohužel zbývají jen životopisná data, jak je zaznamenaly archivy, . . . a vzpomínky přátel a kolegů.

Když mu bylo sedmdesát, napsal jeho někdejší žák, později kolega a nyní profesor Miloš Ráb: „Svým vynikajícím nadáním a neuvěřitelným pracovním elánem dovedl nadchnout řadu mladších matematiků a připoutat je k vědecké práci tím, že jim dal podněty k samostatné tvůrčí činnosti ve velmi širokém okruhu problémů.“

A dále: „Velká láska k práci a bezpříkladná ochota prostupuje veškerým životem akademika Borůvky a odráží se zejména v jeho učitelské činnosti, kde si získal mimořádně velké zásluhy. Akademik Borůvka je výborný pedagog, známý svými pečlivě připravenými přednáškami a strhující každého svou neumdlévající pílí. Jeho ryzí povaha, nezištnost a optimismus z něho tvoří člověka velmi oblíbeného jak v řadách studentů, tak i jeho spolupracovníků, neboť u něho najdou vždy pochopení a pomoc.“

O deset let později, k osmdesátinám profesora Borůvky, další jeho žák, nyní ředitel Matematického ústavu AV ČR v Brně profesor František Neuman o něm napsal: „Jeho seminář o diferenciálních rovnicích, na kterém pravidelně přednáší své výsledky, se těší velkému zájmu odborníků z celé Moravy i Slovenska. Posлуhači v něm nacházejí nové inspirace v odborné problematice a jsou strháváni jubilantovou pílí a originalitou myšlenek.“

Od skutečně velmi pracovitého a talentovaného matematika profesora Neumana jeho slova chvály zní zvlášť pěkně: „Otakar Borůvka není jen vědec; je především skromný člověk, pomocník a rádce v dobách úspěchů i neúspěchů svých mladších přátel a všech, kdož se na něj obrátí.“

Vynikající slovenský matematik a profesorův přítel z matema-

---

ticko-fyzikální fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě Michal Greguš k Borůvkovým osmdesátinám ve své vzpomínce napsal: „Jeho skromnost, pracovitost a životný elán ho dodnes neopustil, systematicky vedecky pracuje a vychovává matematický dorast a bol a je osobností, ktorá zjednocuje matematické generácie bratrských národov Čechov a Slovákov.“

Nanejvyš kvalifikovaná jsou i slova tak vynikajícího vědce, jakým je profesor Jaroslav Kurzweil, který ve stati k osmdesátinám profesora Borůvky napsal: „Pro začínající matematiky objevoval s nevšední vynalézavostí, pílí i obětavostí dosud neřešené aktuální problémy a byl neúnavným rádcem.“

Vzpomínání přátel a kolegů pak nelze uzavřít jinak než slovy, která k devadesátinám Otakara Borůvky zveřejnil kolektiv jeho vědeckých přátel pod vedením Vítězslava Nováka.

„Péče o matematický život se u akademika Borůvky, jak už to odpovídá jeho povaze, přenáší i na pole osobní. Dobře to vědí nejen jeho přímí spolupracovníci a pokračovatelé, hledající u něho perspektivy na křižovatkách své cesty, ale i absolventi pracující daleko od univerzity, pro které nikdy nelituje času, rady ani pomoci. Ostatně v generacích studentů zanechaly přednášky akademika Borůvky stopu i po osobní stránce. Za jejich přesností cítil posluchač respekt k vědě, za jejich srozumitelností službu lidem a za úsměvnými poznámkami přesvědčení, že matematika je krásná. Pamětníci vědí, co je to test matematické inteligence, jaké jsou anatomické podmínky násobení matic a podle které básně si zapamatujeme průběh funkce gama.“

Takový tedy byl matematik a člověk Otakar Borůvka.

